
Universiteternes forslag til et justeret optagelsessystem

Nærværende notat er universiteternes bidrag til den igangsatte debat om et justeret optagelsessystem. Notatet præsenterer en række overordnede hensyn og forslag. Universiteterne indgår gerne i dialog om den konkrete udmøntning – både i den etablerede referencegruppe og gennem dialog med institutionerne i Danske Universiteter. Universiteterne ønsker, at der i det videre arbejde sættes fokus på hele optagelsesprocessen. Derfor beskrives også tiltag i valgprocessen, som ligger forud for udvælgelsesmekanismerne i selve optagelsessystemet. Kvaliteten af valgprocessen vurderer universiteterne er en forudsætning for vellykket brobygning mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser.

Universiteterne vil gerne indgå i en dialog om justeringer af det nuværende optagelsessystem. Ønsket i kredsen af universiteter er justeringer og ikke markante ændringer. Universiteterne ser en risiko for, at styrkepositioner opgives til fordel for mekanismer, som er mindre balancerede eller uprøvede. Danmark har et velfungerende optagelsessystem til de videregående uddannelser, der gennem justeringer kan blive endnu bedre. Trinvis ændringer af det nuværende system har tidligere været gennemført med succes.

Principper for optagelsessystemet

Nedenstående hensyn skal efter universiteternes mening forfølges i det videre arbejde med den samlede optagelsesproces.

Social mobilitet

Mange forhold med betydning for social mobilitet i uddannelsessystemet indtræffer før, ansøgerne søger om optagelse på en videregående uddannelse. Det kan være omstændigheder i førskoleperioden og grundskolen, som har betydning for, hvorvidt den unge gennemfører en ungdomsuddannelse og med hvilket resultat. Universiteterne finder det vigtigt, at disse forhold adresseres på rette niveau.

I selve adgangen til de videregående uddannelser er det et afgørende princip for universiteterne, at optagelsessystemet i videst muligt omfang understøtter social mobilitet, så alle - uanset forældrenes uddannelsesbaggrund - kan søge om optagelse i et retfærdigt og gennemskueligt system og få vurderet deres kvalifikationer.

Undersøgelser fra bl.a. Danmarks Evalueringsinstitut, EVA, viser, at visse optagelsesmetoder risikerer at medføre social bias og dermed utilsigtet at favorisere enkelte samfundsgrupper. Det er vigtigt at stå på skuldrene af de erfaringer i det videre arbejde med den samlede optagelsesproces.

Sammenhæng med ungdomsuddannelserne

I dag binder optagelsessystemet ungdomsuddannelser og videregående uddannelser sammen.

Universiteterne finder det vigtigt, at optagelsessystemet via sine optagelsesmekanismer også fremadrettet understøtter ungdomsuddannelserne samt den indsats og bedømmelse, som ansøgerne yder og får her. Dermed bliver eleverne i ungdomsuddannelserne fortsat tilskyndet til at dygtiggøre sig.

Match mellem ansøgere og uddannelser

Optagelsessystemet skal sikre et godt match mellem ansøgere og uddannelser samt den rette fordeling af ansøgere mellem uddannelserne. De optagne skal have de rette faglige kvalifikationer til at gennemføre uddannelsen, og der skal ske en retfærdig selektion til uddannelser, særligt hvor efterspørgsel overstiger udbud af pladser.

Det gode match handler i høj grad om processen, som går forud for indsendelse af en ansøgning. Dybden af refleksion og afklaring har erfaringsmæssigt væsentlig betydning for, at ansøgerne finder den rette uddannelse.

Gennemsigtighed, forudsigelighed og effektivitet

Optagelsessystemet skal være gennemskeligt for ansøgerne, både hvad angår optagelseskrav og afgørelser. Universiteterne finder det vigtigt, at systemet opleves som validt, forudsigeligt og retfærdigt.

Optagelsessystemet skal også være effektivt, så fordelingen af uddannelsespladser sker så hurtigt som muligt og uden unødigt brug af samfundets ressourcer.

Informeret uddannelsesvalg

Selvom det politiske fokus for nuværende primært er selve optagelsessystemet, så mener Danske Universiteter, at forberedelserne og perioden inden selve optagelsesprocessen er af afgørende betydning for at fremme de unges trivsel i ungdomsuddannelserne, reducere det usunde præstationspres og mindske fokus på få uddannelser med meget høje grænsekvotienter.

Universiteterne foreslår i forlængelse heraf, at vejledning og optagelse ses som en mere sammenhængende proces. Formålet er, at de kommende ansøgere i højere grad får øje på de mange muligheder, der eksisterer, også for ansøgere uden høje karaktergennemsnit. Ambitionen er, at kommende ansøgere bliver mere afklarede i forhold til, hvilke uddannelser der matcher deres kvalifikationer, interesser og motivation.

Konkret kunne det ske via et (eventuelt i en eller anden grad forpligtende, fx som et element på ungdomsuddannelserne) tilbud om afklaringsforløb til de kommende ansøgere, hvor de bliver stadig mere bevidste om egne præferencer og muligheder, og hvor paletten af oplagte uddannelsesvalg bliver snævret stadig mere ind. Processen kunne understøttes digitalt og indeholde deltagelse i institutionsbesøg, anvendelse af online-ressourcer, studievejledning m.fl.

Mange tilbud udbydes allerede af Studievalg Danmark og de videregående uddannelsesinstitutioner, men det er universiteternes vurdering, at systematik og overskuelighed for ansøgerne kunne styrkes. Der er tale om tilbud, eventuelt en forpligtelse, til at søge information, reflektere og bevæge sig mod en afklaring.

Som supplement til ovenstående mener universiteterne, at der er behov for en informationskampagne, der tydeligt informerer eleverne på ungdomsuddannelserne om mulighederne for at blive optaget på en videregående uddannelse. Med et snit på 9 eller derunder var det i 2020 muligt at komme ind på 86 pct. af det samlede udbud. Et ensidigt fokus i medierne på nogle få uddannelser med høje grænsekvotienter giver et andet indtryk.

Som en del af ovenstående er der behov for at formidle til ansøgerne, at grænsekvotienter ikke er udtryk for uddannelseskvalitet, beskæftigelsesmuligheder eller livstidsindkomst, men alene balancen mellem udbud og efterspørgsel efter uddannelsespladser.

Justeringer af optagelsessystemet

Nedenstående er Danske Universiteters forslag til, hvordan et justeret optagelsessystem kan se ud, så det er båret af principperne beskrevet ovenfor og kan understøtte trivsel og en sund læringskultur på ungdomsuddannelserne.

Fastholdelse af kvote 1 og udvælgelse på basis af karaktergennemsnit

Universiteterne mener, at almen studieparathed målt gennem karaktergennemsnit forsat skal være det bærende element i optagelsessystemet – af hensyn til princippet om social mobilitet, sammenhæng med ungdomsuddannelserne, transparens og effektivitet. Universiteterne ser gerne, at kvote 1 bevares i sin nuværende form, men er åbne over for, at den relative vægt heraf reduceres i et vist omfang, jf. nedenfor.

Solide panelstudier fra bl.a. EVA viser, at anvendelse af karaktergennemsnit er en gennemsigtig og effektiv udvælgelsesmekanisme, idet der findes en stærk sammenhæng mellem almen studieparathed på den ene side og på den anden side frafald, resultater på uddannelsen og efterfølgende beskæftigelse. Samtidig tilskynder ud-

vælgelse på grundlag af karaktergennemsnit de unge til at udfolde deres fulde potentiale i gymnasieskolen. Det skaber en vigtig sammenhæng i uddannelsessystemet, som universiteterne ønsker at værne om. Der er dog også risiko for at det kan skabe en overfladisk tilgang til læring og en strategisk tilgang til valg af fag og niveauer for studentereksamen, jf. ministeriets evaluering. Karakterer har desuden den styrke, at de med undtagelse af lodtrækning er blandt de kendte optagelsesmekanismer med mindst social slagside. Dog er det vigtigt fortsat at være opmærksom på, at karakterer ikke er en neutral markør for en ansøgers kvalifikationer. Karaktergivning mv. har en sammenhæng med social baggrund, som der skal arbejdes med at fjerne.

En større andel af pladser i kvote 2

Universiteterne foreslår, at andelen af uddannelsespladser fordelt via kvote 2 øges fra 10 pct. til minimum 15 pct.

Flere 'kvote 2'-pladser giver ansøgerne mulighed for at blive optaget på baggrund af andet end karaktergennemsnit. Et større 'kvote 2'-optag vil ikke skabe flere uddannelsespladser, men universiteterne vurderer, at en ændret balance mellem kvoterne vil give flere ansøgere en mulighed for at blive optaget på en uddannelse, selvom deres karaktergennemsnit ikke giver direkte adgang til den pågældende uddannelse via kvote 1

Et forholdsmæssigt større optag i kvote 2 vil give mulighed for at prøve instrumenter af og opnå erfaring med, hvilke andre udvælgelsesredskaber der kan sikre et godt match og understøtte social mobilitet.

Det er universiteternes forslag, at der bliver tale om minimum 15 pct. i kvote 2. Det vil ikke hindre enkelte institutioner i væsentligt at øge andelen i kvote 2. Dermed skabes mulighed for at udvikle en særlig profil på optagelsesområdet uden, at grundprincippet i optagelsessystemet sættes i spil.

Større overskuelighed i kvote 2

I forlængelse af ovenstående foreslår universiteterne en større koordinering af de værktøjer, som finder anvendelse i kvote 2.

I dag er det særdeles svært for ansøgerne at danne sig overblik over, hvilke kriterier der gælder for 'kvote 2'-optaget på forskellige institutioner. Det gælder på tværs af uddannelsesstyper, men også på tværs af stort set identiske uddannelser udbudt på de videregående uddannelsesinstitutioner.

Universiteterne ønsker fortsat en vis fleksibilitet, men inden for et afgrænset og veldefineret sæt af optagelsesmekanismer. Det betyder, at der opnås enighed om mekanismerne i kvote 2, og hvordan de i hovedtræk tilrettelægges. Eksempler kunne være særlige kvalifikationer, fagsnit, motiveret ansøgning, interview og en prøve. Flexibiliteten går på den relative vægtning og hvilke instrumenter i ”værktøjskassen”, som anvendes, men ikke, hvori mekanismerne består.

I relation til prøver ser universiteterne gerne, at det på længere sigt overvejes, om der skal arbejdes mod en fælles, national prøve. Det bør være frivilligt, om en institution ønsker at anvende en prøve i kvote 2, men eventuelt obligatorisk at anvende den nationale prøve, såfremt en sådan introduceres som optagelsesmekanisme. Det vil lette ansøgenes optagelsesforløb, hvis de alene skal gennemføre prøven én gang og – via gensidig anerkendelse af prøvens resultatet – har mulighed for at anvende den opnåede score på tværs af flere institutioner. Man skal dog være opmærksom på, at en eventuel fælles national prøve ikke underminerer den vurdering af eleverne, som finder sted i gymnasieskolen.

Ændring af optagelsesfrister

Universiteterne foreslår endelig, at fristerne for ansøgning til kvote 1 og 2 ændres med henblik på at skabe et mere overskueligt ansøgningslandskab for ansøgerne og bedre tid til sagsbehandling på institutionerne.

Konkret foreslås, at fristerne for begge kvoter placeres på samme dato i foråret (f.eks. primo eller medio marts). Ved ansøgning skal eventuelt angives ønske om kvote, så ansøgere ikke som i dag skal vurderes i begge kvoter. Årets studenter vil skulle eftersende eksamensbevis.

Forslaget vil sikre mere overskuelighed og ro omkring optagelsesprocessen med tid til grundig sagsbehandling og afklaring af udeståender.

Fortsat mulighed for særlig tilgang på Syddansk Universitet

Syddansk Universitet har gode erfaringer med en anden tilgang til optagelsessystemet, og ovenstående pointer afspejler efter fælles forståelse alene de øvrige syv universiteters holdning. Syddansk Universitet indgår ligesom de øvrige universiteter meget gerne i yderligere dialog om optagelsessystemet.